

Nowy

Kurjer Łódzki

Dziennik polityczny, społeczny i literacki

Poniedziałek, dnia 17 maja 1915 r.

Redakcja i administracja „Nowego Kurjera Łódzkiego“ mieści się przy ul. Zachodniej № 37. Interesowani do redakcji zgłaszać się mogą od 11 pół do 3 po poł. i od 6 do 7 wiecz. Administracja otwarta od 8 rano do 7 wiecz. Adres telegraficzny „Łódź-Kurjer“.

Prenumerata w Łodzi wynosi rocznie rb. 3, półrocznie rb., 3, miesięcznie kop. 53. Za odnośzenie do domu lub przesyłką pocztową dolizna się 20 kop. miesięcznie. Za przesyłkę zagranicą dolizna się 60 kop. miesięcznie. Zmiana adresu 20 kop. Telefon Nr. 253.

Cena ogłoszeń i szta strona 50 kop. za wiersz lub jego miejsce, nadesłane 50 k., nekrologi i reklamy 20 k., ogłoszenia zwykłe 10 k., ogłoszenia drobne 2 k. za wyraz. Ogłoszenia za najniższą ceną 1-sza strona 50 kop., reklamy po 20 kop., zwyczajnie 12 kop. za wiersz lub jego miejsce w tekście 75 kop.

Rękopisów nadesłanych redakcja nie zwraca, za artykuły z góry ceną, honorariów administracja wypłacać nie będzie.

Obwieszczenie.

Kwitki rekwizycyjne z miasta Łodzi i Bałut zaopatrzone numerami w biurze wykupnym Prezydium Policji, Mikołajewska ulica 55, mają być w celach dalszej kontroli i wykupu ponownie tam przedstawione.

W poniedziałek d. 17 Maja № 1601 — 1800
we wtorek „ 18 „ „ № 1801 — 2000
w środę „ 19 „ „ № 2001 — 2200

Cesarsko-Niemiecki prezydent policji
von Oppen.

Łódź, 15 maja 1915.

Z działalności demokratycznych zarządów miejskich.

Zarządy wielu miast zachodnio-europejskich, prowadząc intensywną i pożyteczną gospodarkę miejską, nie mają na celu jedynie wzbogacenia kasy miejskiej. Działalność ta skierowana jest także do celów bardziej ważnych i żywotnych: do obniżenia podatków, a nawet zupełnego ich skasowania, na co zarząd miejski, po niezbyt długim okresie gospodarki, może sobie pozwolić, i do uprzywilejowania ogółowi korzystania z urządzeń miejskich. Cóż mówić o naszych oplakanych stosunkach, gdzie gospodarka miejska, prowadzona przez samowładnych ojców miasta, niewiadomo przez kogo mianowanych, opierała się na bezpośrednim lub pośrednim powiększeniu kiesi własnych i kas rządowych, na wysługiwanym się prezydentów przed „naczelnictwem“ za pomocą systemu oszczędnościowego, to znaczy przez dostarczanie jaknajwiększych sum dla rządu i udzielanie jak najmniejszych sum na potrzeby miasta, za co się otrzymywało szlify generalne, ordery i medale. Co tu mówić o naszych stosunkach, gdzie miłośnicy pozostawione ochłapy finansowe wsiąkali w kieszenie prywatnych przedsiębiorców, gdzie... przecież dobrze wiemy, gdzie—co?

Zastępnym krepą tę ciemną działalność fatalnej sławy i zgastiej pałacej magistratów naszych i ufną i lepszą przyszłość i nowe urządzenia miejskie, obrócimy wejrzenie w stronę świetlanej działalności demokratycznych zarządów municypalnych na zachodzie Europy.

W dziedzinie bezpłatnych urządzeń miejskich, rozpoczętych stosunkowo niedawno, najczęściej uprawianym jest obowiązkowe wydawanie śniadań dzieciom w szkołach miejskich.

Ta pożyteczna działalność ma na celu zmniejszyć niezamożnym rodzicom wydatki na utrzymanie dzieci, które nie mogą zarobkować z powodu obowiązkowego uczęszczania do szkoły, — głównie zaś: przyczynić się do postępów dzieci w naukach; stwierdzono bowiem, że większość dzieci, uczących się w szkołach miejskich, źle się uczy właśnie z powodu niedostatecznego odżywiania. — Fakt ten został ustalony, między innymi, za pomocą ankiety parlamentu angielskiego. Demokratyczne zarządy miejskie przychodzą do przekonania, że wydawanie bezpłatnych śniadań dzieciom szkolnej nie jest uchywaniem filantropijnym, lecz obowiązkiem społecznym, zwłaszcza w państwach, które zaprowadziły u siebie obowiązkową naukę elementarną. — Dawniejsza działalność filantropijna prywatnych kół ustąpić musiała i została wyparta przez obszerną i obowiązkową działalność miejską. Oczywiście ogół przyjął ją z prawdziwym zadowoleniem. Pierwszym krajem, który zastosował u siebie wydawanie śniadań w szkołach miejskich jest Anglja, ojczyzna samorządów miejskich i klasyczna przedstawicielka samorządnej gospodarki miast.

Oj 1891 roku śniadania te rozpowszechniły się tak wielce, że rzadko które mniejsze skupienie miejskie jest ich pozbawionem. Za przykładem Anglii poszły: Belgja, Francja, Włochy, Szwajcaria i niektóre inne kraje. Stolica Belgji, Bruksela była pierwszym miastem, które karmiło dzieci w szkołach posiłną zupą, przygotowaną w higienicznej restauracji współdzielczej. Zupę tę rozdawały miejskimi wózkami do szkół od godz. 11 rano do 12 i pół.

Często do tych śniadań, składających się przeważnie z posilnej zupy i chleba, dołącza się także mięso i jarzyna. Stosowano to w miastach belgijskich: Mons, Leodjum, Antwerpji.

We Francji urządzenie śniadań miejskich w szkołach początkowych połączono z bezpłatnym rozdawaniem przyborów uczniowskich, ubrań i obuwia, co w przeciwieństwie do stosunków angielskich jest zasługą socjalistycznych zarządów miejskich. Bezpłatne wydawanie śniadań biednym dzieciom praktykuje się dotychczas w Paryżu, Lyonie, Roubaix, Dijon, Lille i Marsylii. Uczniowie najmniejsi płać umiarkowaną cenę.

We Włoszech stosowane są dwa rodzaje śniadań szkolnych. Jeden sposób, zapoczątkowany przez zarząd

miasta San Remo, to wydawanie śniadań gorących, t. j.upy, mięsa i chleba. Drugi sposób, kremoński, od miasta Cremony, polega na wydawaniu śniadań, złożonych z chleba i wędliny lub też sera. Ten drugi rodzaj śniadań we Włoszech jest przeważnie rozpowszechniony. Wydawanie tych śniadań kosztowało zarząd miejski Cremony w r. 1893 około 4 kop., a w r. 1900 — niecałe 8 kop. porcja. W San Remo śniadania gorące (na sposób francuski) kosztowały zarząd 6 kop.

Oprócz wspomnianych dwu miast, śniadania szkolne wydawane są we Florencji, Medjolanie, Padwie, Orvieto, Mirandoli i kilku innych.

Jednak nie na tem tylko kończy się troskliwa opieka rozumnych i dbających o interes miast i narodu zarządów miejskich. Zasada „mens sana in corpore sano“ wymaga innych jeszcze środków. I oto zostają wprowadzone kąpiele szkolne. Stosowane są przeważnie prysznic z gorącej i zimnej wody, a za korzystanie z nich nie pobiera się żadnej opłaty. Prysznicze najbardziej rozpowszechnione są w szkołach niemieckich. W Getyndze założono pierwsze takie kąpiele bezpłatne, w ślad za nią poszły inne miasta. Dzieci odbywają kąpiele pod dozorem nauczyciela, nauczycielki lub umyślnego opiekuna.

Korzystanie z kąpeli nie jest obowiązkowym, lecz uczący się chętnie z nich korzystają i wstydzą tych nielicznych, którzy tego zaniedbują. To też statystyka w Frankfurcie nad Menem wykazała, że 90 proc. wszystkich uczących się korzysta chętnie z owych kąpeli.

We Włoszech pierwsza Cremona urządziła u siebie kąpiele dla szkół, później założono kąpiele w Medjolanie i Turynie. Tak więc w Cremonie i Medjolanie dzieciom udzielane są bezpłatnie nauka, śniadania i kąpiele.

Niektóre zarządy miejskie starają się jeszcze bardziej rozpowszechnić udogodnienia dla swych współmieszkańców.

W pewnych miastach włoskich, niemieckich i szwajcarskich korzystanie z kąpeli i wodociągów jest bezpłatne, a w mieście szwedzkim Ors mieszkańcy korzystają bezpłatnie z komunikacji tramwajowej. W wielu miastach zarządy miejskie przyczyniły się znacznie do obniżenia ceny biletów. W Nowej Walji południowej wszyscy uczniowie korzystają z bezpłatnego przejazdu kolejowego do tego miasta, gdzie znajduje się szkoła. To dopiero pierwszy krok,

a w Londynie utworzono „Ligę bezpłatnej podróży“, w celu propagowania idei bezpłatnego korzystania z komunikacji kolejowej.

Takimi oto drogami chodzi umiejętna i uczciwa gospodarka miejska, prowadzona przez demokratyczne zarządy miejskie na zachodzie Europy.

Wokół wojny.

Z terenu zachodniego.

Odparto atak nocny pod Sienstratą nad kanałem Yperu. Przy drodze St. Julien—Ypern atakujemy dalej i robimy postępy. W ręce nasze wpadło trzech oficerów angielskich z 60 żołnierzami i karabin maszynowy. Liczba jeńców niemieckich wziętych przez nas pod Yperu od dnia 22 kwietnia, wzrosła do 110 oficerów i 5,450 żołnierzy, do tego dochodzi jeszcze przeszło 500 jeńców rannych.

Na południowy zachód od Lille także i wczoraj rozwinęły się silne ataki artyleryjskie. Ataków piechoty nieprzyjacielskiej tam nie było.

Przy wyżynie Loretto, większość usiłowanych ataków nieprzyjacielskich utrzymano w korbach. Na północ od Łancucha wyżyn odparto atak, który dotarł aż do rowów nasypanych z ciężkimi stratami dla nieprzyjaciela.

Jak obecnie stwierdzono w okręgu Caren i zachodniej części Ablain stracono osadzone w czołowych liniach działo polowe i znaczną liczbę pomocniczych ciskaczy min. Prócz tego pięć zdobytych przedtem przez nas dział francuskich mianowicie trzy małe i dwa średnie, których używano jako ciskaczy min, wpadły z powrotem w ręce nieprzyjaciela.

Na północ od Arras wogóle panował spokój. Na południe od Ailly, na wschód od Mozy, wzięto kilka rowów nieprzyjacielskich, zabrane przytem do niewoli 52 rannych i 166 niemieckich francuzów, w tem komendant batalionu.

Odparto trzy ataki nieprzyjacielskie przeciwko pozycjom naszym przy drodze Esseg — Fhreit W Bois de Prêtres za pomocą ataku, podczas szarego poranku, zdobyliśmy rów nieprzyjacielski, zabierając przytem kilkunastu jeńców.

Z terenu południowo-wschodniego.

W okolicy na południe od dolnej Pilicy aż do Wilty, wojska sprzymierzone następują na resztki, uchodzących dalej.

Szaniec przedmostowy w Jarosławiu nad Sanem wzięto wczoraj szturmem.

Ramię przy ramieniu z armią austriacką, z którą stoja w związku, wojska generała von Marwitza, dotarły do okolic Debromila.

Dalej na południe trwa pościgu w dalszym ciągu bez wytchnienia.

Obwieszczenie.

Na mocy wyroku sądu polewego przy Komendaturze miejscowej w Łodzi z dnia 15 maja 1915 r. zostali skazani na śmierć rosyjscy poddani:

dekarz Józef Karasński z Łodzi, kelner Władysław Lochowski z Łodzi, muzykant Bolesław Nowicki z Łodzi, za zdradę wojenną.

Sąd Cesarsko-Niemieckiej Komendatury miejscowej:

Przewodniczący sądu
von Braunschweig
major. Nebesky
radca sądu wojennego

Łódź, 17 maja 1915.

Teatr „Nowości” (Konstant. 16).

Dziś, w poniedziałek widowiska niema.

Jutro, we wtorek i dni następnego programu inauguracyjnej premjery, t. j. farsa „Trudny wybór”, urozmaicony i melodyjny kabaret oraz stale okiaskiwana, szlagierowa rewia firtka Juliana Tuwima (Rocha Pańskiego) p. t. „Mr. Pinkus z Chicago w redakcji Herolda Łódzkiego”.

Niezależnie od obecnego programu, cieszącego się wciąż wzrostem powodzeniem, reżyserja teatru „Nowości” opracowała nowe, atrakcyjne programy przy współudziale miejscowych sił literackich i w krótkim czasie pozyska kilka pierwszorzędných sił artystycznych, które zapowiedziały swój przyjazd.

Zatarg o „muszlę”.

O zatargu między Komitetem obywatelskim a reursą rzemieślniczą o muszlę orkiestrową w parku Staszica pisaliśmy już na łamach „Kurjera”.

Obecnie przedstawimy czytelnikom historję tego ciekawego zatargu. Zarząd reursy rzemieślniczej zaproponował magistratowi po wystawie przemysłowo-rzemieślniczej nabycie muszli na własność miasta. Umówiono cenę kupna—sprzedaży na 1700 rb. i magistrat wystąpił do władz wyższych z odpowiednim przedstawieniem. Do czasu rozstrzygnięcia kwestji nabycia muszli magistrat, za prawo tymczasowego korzystania z tej estatniej, udzielił reursie prawa urządzenia bezpłatnie na korzyść tejże szesćciu zabaw w niedzielę lub święta w ciągu letniego sezonu.

Wskutek wypadków wojennych kwestja sprzedaży muszli uległa zawieszaniu, wobec czego zarząd reursy 18 kwietnia r. b. zwrócił się do głów. Kom. obyw. o pozwolenie zabrania muszli do swej nieruchomości, lub, o ileby Komitet zechciał, zaproponowano sprzedaż muszli, przy czem uwzględniając trudne warunki chwili, obniżono cenę sprzedaży na 1700 rb. na 1200 rb.

Na powyższą propozycję gł. Kom. obyw. listem z dnia 20 kwietnia r. b. za N° 2258 zawiadomił zarząd reursy rzemieśln., że, nie będąc w posiadaniu odpowiednich dokumentów, sprawy tej załatwić nie może i pozostawia ją w zawieszaniu aż do nadejścia czasów normalnych.

W odpowiedzi zarząd reursy 24 kwietnia zaznaczył, że zgadza się z propozycją Komitetu i pozostawi muszlę w parku, żądając wzamian, na zasadzie poprzedniej umowy z magistratem, udzielenia bezpłatnie ogrodu na urządzenie szesćciu zabaw dla członków reursy.

Kom. obyw., nie kwestionując własności reursy co do muszli, zakomunikował wszakże listem z dnia 29 IV za N° 2369, że decyzję swą z dnia 20 kwietnia za N° 2258 utrzymuje.

Nie dziwnego, że zarząd reursy, dowiedziawszy się, że Komitet wydzierżawił (czy też pozwolił na korzystanie z muszli) łódzkiej orkiestrze symfonicznej, czuł się dotkniętym — i listem z dnia 3 b. m. kategorycznie zaprotestował przeciwko samowolnemu użytkowaniu swej własności przez osoby trzecie, — odda nie do użytku muszli orkiestrze symfonicznej nazwał czynem nieobywatelskim, zastrzegając sobie, w imieniu 5000 rzemieślników łódzkich, prawo dyspozycji i używalności muszli i nie rękując za skutki, jeśli prawa własności przez Kom. obyw. naruszono.

Przez tego zarząd reursy 6 b. m. wystosował list do prof. Mazurkiewicza, jako dyrektora orkiestry symfonicznej, w którym oznajmił, że bez zezwolenia reursy prof. Mazurkiewicz nie może korzystać z muszli i że w razie przeciwnym zarząd nie może ręczyć za ewentualne następstwa.

Jaki obrót przyjmie cała sprawa — najbliższe dni pokażą, zaznaczymy tylko, że na ostatnie dwa listy, wystosowane do Kom. obyw. i do prof. Mazurkiewicza, zarząd reursy do tej pory odpowiedzi nie otrzymał.

ROZPORZĄDZENIE.

Na mocy rozporządzenia głównego dowódcy wszystkich wojsk niemieckich na wschodzie z d. 22 mar-a 1915 r. dotyczącego władzy policyjnej powiatowej dla obszarów Polski, podlegającej administracji cesarsko-niemieckiej, rozporządzam niniejszem dla obszaru miasta Łodzi i powiatu łódzkiego, co następuje:

§ 1.

Osoby, zajmujące się zawodowo załatwieniem obcych spraw i interesów w urzędach, przede-wszystkiem sporządzaniem w podobnych kwestiach piśmiennych wniosków (tak zwani konsulenci) na później do 20 maja 1915 r. donieść mi o tem powinni.

§ 2.

Osoby te nadal:
1. Dziennik,
2. Książkę dla deponowanych pieniędzy i dokumentów,
3. Akta manualne prowadzić muszą.

Książki muszą być trwale oprawione, ilość stron musi być przez prezydium policyjne legalizowana, a zapisy muszą być czytelne. Wyszrobienie jest niedozwolone.

W książki wszelkie polecenia bądź to ustne, lub piśmienne, na tych miast wpisane być muszą.

§ 3.

Na wszelkich skryptach do władz lub osób prywatnych u góry po lewej stronie znajdować się musi: nazwisko, mieszkanie, lub lokal urzędowy, numer dziennika, konsumenta i to również na takich podaniach, któreby konsulent przez osobę, która mu polecenie dała, lub przez trzecią osobę, pisać lub popisać kazał. Koncept każdego skryptu przy aktach zachowany być musi.

§ 4.

Każda zmiana mieszkania poszczególne konsumenta w ciągu tygodnia w prezydium policyjnym zameldowana być musi.

§ 5.

Na żądanie me każdy konsulent książki w godzinach przeznaczonych w biurze policyjnym przedłożyć winien.

§ 6.

Książki i akta przynajmniej pięć (5) lat przechowane być muszą.

W całej tej sprawie jednako najbardziej zasługującym na podkreślenie jest co najmniej *dzwone* stanowisko, jakie zajął kom. obyw. (s)

Skrzynka do listów

Szanowny Panie Redaktorze!

Uprzejmie proszę Sz. P. Redaktora o łaskawe udzielenie mi gościnny na łamach Jego poczytnego pisma celem wyrażenia w imieniu dzieci powierzonej mi szkoły podziękowania W mu Kuratorowi Dr owi Krakowskiemu za łaskawie ofiarowane kapieje dla wszystkich dzieci 2-klasowej szkoły miejskiej imienia Matczonków Konstata.

Racz przyjąć Sz. Redaktorze wyrazy szacunku i poważania z jakimi pozostaję

W. Kajzer.

Łódź, 12 maja 1915 r.

Wojna.

Z terenu wschodniego.

W okolicy Szawel odparto bez trudu atak rosyjski. Dłuzba po małych tam w ostatnich dniach liczbę przerosł 1500.

Nad Dubisą na północny zachód Ugiat, musiał mniejszy oddział nasz

§ 7.

Również i te skrypty, które z grzeczności konsulent sporządzi, lub także które komuś poddyktuje dalej i odpisy skarg, nosić muszą u góry po lewej stronie nazwisko, mieszkanie i numer dziennika.

§ 8.

Dzienniki muszą mieć następujące rubryki:

1. Numer bieżący,
2. Datę polecenia,
3. Nazwisko i mieszkanie mandanta,
4. Treść polecenia,
5. Objekt,
6. Datę wysłania skryptu,
7. Oznaczenie osoby lub władzy, której skrypt odesłano,
8. Całkowite wynagrodzenie,
9. Kwit płaćącego lub, gdyby tenże pisać nie umiał, osoby obcej, wiarogodnej, która przy płaceniu obecną była,
10. Uwagi.

§ 9.

Książki dla deponowanych pieniędzy i dokumentów następujące rubryki mieć muszą:

1. Numer bieżący,
2. Datę, w której pieniądze lub dokument odebrano,
3. Od kogo odebrano?
4. Opis przedmiotu i ilości lub wartości,
5. Datę wysłania,
6. Komu wysłano?
7. Opis przedmiotu i ilości lub wartości,
8. Numer dziennika,
9. Uwagi.

§ 10.

Wykonywanie czynności konsumenta podlega memu zezwoleniu.

Za zezwolenie rocznie 300 marek podatku płaćić trzeba. Zezwolenie każdego czasu cofnięte być może.

§ 11.

Przekroczenia powyższego rozporządzenia karami pieniężnymi aż do 5,000 rubli lub więzieniem lub aresztem aż do 6 miesięcy karać będą.

§ 12.

Rozporządzenie obowiązuje od d. 20-go maja 1915 r.

Cesarsko-Niemiecki Prezydent Policji
von Oppen.

Łódź, 15 maja 1915 r.

ustąpić przed silniejszymi wojskami rosyjskimi. Stracił on dwa działka. Dalej na południe pod Eiragoła, odparto rosyjski wśród straty 120 jeńców.

Na północ i południe od Augustowa i po obu stronach Omulewa, rozbiły się silne rosyjskie ataki nocne, wśród ciężkich strat dla nieprzyjaciela, który pozostawił u nas 240 jeńców.

Z terenu południowo-wschodniego.

Pomiędzy Pilicą a górną Wisłą, jako też na froncie Sambor (40 kilometrów na południowy wschód od Przemyśla) Strj.—Stanisławów—maszerują armje sprzymierzone w dalszym ciągu naprzód.

Nad dolnym Sanem, w dół od Przemyśla stawia nieprzyjaciół opór. Naczelne dowództwo wojenne.

Urzędowy komunikat austriacki.

WIEDEŃ, 16 maja. W Polsce rosyjskiej sprzymierzone siły zbrojne w pościgu na południe od dolnej Pilicy oczyściły z nieprzyjaciela górzyste masywość Kieleckie, aż do górnej Kamienicy i posunęły się na przód wzdłuż Wisły aż na wyżynę na północ od Klimotawa.

